

Till

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Ert diarienummer: U2025/00202

Stockholm 2025-05-14

Yttrande över utredningen - Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)

Sammanfattning av Föräldraalliansen Sveriges yttrande

Föräldraalliansen Sverige välkomnar ambitionen i utredningen *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan* (SOU 2025:8), men uttrycker en tydlig oro över att flera förslag riskerar att minska elevernas och vårdnadshavares inflytande och rättigheter i skolan.

Vi understryker:

- Skolans demokratiska uppdrag kräver stärkta – inte försvagade – garantier för elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet och rättssäkerhet.
- Lärarna är skolans viktigaste resurs, och deras arbetsvillkor måste förbättras, men inte på bekostnad av barns och föräldrars rätt till inflytande.
- Trygghet och studiero byggs inte primärt genom utökad kontroll och disciplinära åtgärder, utan genom relationellt arbete, förtroende, och meningsfull delaktighet.

Föräldraalliansen Sverige föreslår bland annat:

- Att inflytande från elever och vårdnadshavare säkerställs i framtagandet av skolregler, trygghetsplaner och frånvarostrategier.
- Att nuvarande skollagsregler om vårdnadshavares inflytande behålls och utvecklas snarare än begränsas.
- Att rektorers ansvar för trygghet och studiero kombineras med krav på samverkan med elever och vårdnadshavare.

- Att disciplinära åtgärder (som avstängning eller utvisning) ska följas av dokumentation, samtal och plan för återgång.
- Att förväntansdokument ska utformas i samverkan med vårdnadshavare och elever och spegla ömsesidiga förväntningar.
- Att också huvudmän och staten ska omfattas av förväntansdokument.
- Att tillsynsansvaret förtydligas i skollag och föreskrifter för att stärka tryggheten och tydliggöra skolans ansvar.

Vi vänder oss särskilt emot:

- Begränsning av vårdnadshavares och elevers möjlighet till insyn och påverkan.
- Försvagning av dokumentationskrav vid disciplinära åtgärder.
- Förslag som ensidigt flyttar ansvar från skolan till hemmen utan motsvarande möjligheter till inflytande.
- Otydliga skrivningar som riskerar rättsosäkerhet, särskilt för utsatta elevgrupper.

Yttrandet i korthet

3.1 Säkerställa att rektorn arbetar aktivt och systematiskt med att upprätthålla trygghet och studiero

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

3.2 Säkerställa att läraren kan fokusera på att undervisa utan onödiga hinder

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget

3.3 Möjliggöra för lärare att hantera mindre men frekventa ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt

Vi **avstyrker** förslaget.

3.4 Åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero med hjälp av skolregler

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

3.5 Använda förväntansdokument som ett verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Vi **avstyrker** förslaget.

3.6 Att införa ordningsomdömen skulle inte bli ett effektivt verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Föräldraalliansen Sverige delar delvis utredningens bedömning.

4.1 Skapa bättre förutsättningar att vidta åtgärder när en elev allvarligt stör andra elevers trygghet och studiero

Vi **avstyrker** förslaget.

4.3 Säkerställa nolltolerans mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning i skolan

Vi delar utredningens bedömning.

5.1 Definiera giltig och ogiltig frånvaro

Vi tillstyrker förslaget

5.2 Möjliggöra ett mer systematiskt arbete med att förebygga och åtgärda frånvaro

Vi tillstyrker förslaget

5.3 Förbättra skolornas möjligheter att få en samlad bild av elevers frånvaro

Vi tillstyrker förslaget

Sammanfattande ståndpunkt:

Föräldraalliansen Sverige anser att trygghet och studiero bäst främjas i skolmiljöer där elever och vårdnadshavare känner sig delaktiga, respekterade och inkluderade. Reformarbetet måste i varje led förenas med skolans demokratiuppdrag och barnkonventionens krav på barns rätt till inflytande.

Övergripande synpunkter

Inledning

Detta remissvar behandlar utredningen "Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan" (SOU 2025:8) med särskilt fokus på hur dess förslag påverkar elevernas och vårdnadshavares möjligheter till inflytande och samverkan i skolans verksamhet.

Utredningen bör inte ses isolerad, utan förstås i sammanhang med flera andra nyligen publicerade betänkanden från Utbildningsdepartementet. Ett gemensamt drag i dessa utredningar är en strävan att ge skollledning och personal ökade befogenheter. Detta riskerar att förskjuta maktbalansen i skolan till nackdel för de demokratiska och pedagogiska relationer som skollag, läroplan och barnkonventionen vilar på.

De olika utredningarna, både var för sig och tillsammans, präglas i högre grad av ambitionen att minska lärarnas arbetsbelastning och öka deras autonomi än av ett tydligt fokus på att stärka skolans kvalitet och förbättra elevernas studieresultat. Även om det är nödvändigt och önskvärt att förbättra lärarnas arbetsvillkor, måste detta ske med utgångspunkt i skolans huvuduppdrag – att ge alla elever en likvärdig och kvalitativ utbildning.

I "Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning" (SOU 2024:81) föreslås att examensmålet om att observera, dokumentera och analysera elevers lärande samt samarbeta med elever och vårdnadshavare ska utgå.

I "Tid för undervisningsuppdraget" (SOU 2025:26) föreslås inskränkningar i kontakten mellan skola och vårdnadshavare, bland annat genom att skolor själva får möjlighet att avgöra när och hur information ges. Begreppet "fortlöpande informera" tas bort, vilket innebär att skyldigheten till kontinuerlig information försvagas. Vidare begränsas den individuella utvecklingsplanen (IUP), som byter namn till "kunskapsutvecklingsplan" och endast ska omfatta akademiska prestationer, inte social utveckling eller elevens trivsel. Antalet utvecklingssamtal minskas från minst två till ett per läsår.

Även i "Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande" (SOU 2025:19) föreslås begränsningar av elevers och vårdnadshavares möjlighet till inflytande. Samverkan mellan hem och skola ska enligt förslaget främst handla om att stödja skolans värdegrund och ordningsregler.

Det är avgörande att dessa förändringar balanseras genom förstärkta garantier för delaktighet och rättssäkerhet för elever och vårdnadshavare. En väl fungerande skola bygger på respektfulla och ömsesidiga relationer mellan skolpersonal, elever och vårdnadshavare.

Det är samtidigt viktigt att konstatera att lärarna är skolans viktigaste resurs. För att de ska få möjlighet att utföra sitt uppdrag på bästa möjliga sätt och nå bästa möjliga resultat krävs att de ges bästa möjliga förutsättningar. Samtidigt får detta inte ske på bekostnad av elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och samverkan i skolans verksamhet. Den mest självklara åtgärden för att förbättra trygghet och studiero i skolan är att säkerställa att skolan har tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sitt uppdrag enligt skollagen och läroplanen.

Om remissförfarandet

Enligt föräldrabalken är vårdnadshavarna ansvariga för att barnet får en tillfredställande utbildning.

Frågan om trygghet och studiero i skolan är en viktig fråga för skolväsendet. Frågan engagerar också många föräldrar. Vårdnadshavarna har det yttersta ansvaret för barnets säkerhet, trygghet, utbildning och välbefinnande.

En av Föräldraalliansen Sveriges uppgifter är att vara röstbärare för föräldrar med barn inom skolväsendet. Det gör vi bland annat genom att svara på remisser. Förbundet har också vid ett tillfälle träffat representanter för utredningen.

Detta till trots har Utbildningsdepartementet valt att inte bjuda in någon föräldraorganisation att svara på remissen. Detta riskerar att förstärka bilden av att vårdnadshavare inte ses som en naturlig part i skolans utvecklingsarbete. Föräldraalliansen Sverige finner detta beklagligt och vill härmed särskilt framhålla vikten av att vårdnadshavares perspektiv systematiskt inhämtas och beaktas i skolpolitiska reformprocesser.

Föräldraalliansen Sverige väljer därför att lämna ett spontant remissvar på denna utredning.

Skolans tillsynsansvar och behovet av förtydligande

Skolan har ett omfattande tillsynsansvar för eleverna under den tid de vistas i skolan och under skolrelaterade aktiviteter. Det innebär att skolpersonalen ansvarar för att förebygga olyckor, våld, trakasserier och andra risker som kan hota elevers trygghet och välbefinnande. Tillsynsansvaret är både fysiskt och socialt och sträcker sig över hela skoldagen, inklusive raster, måltider, utflykter och skolresor. Att säkerställa en trygg och säker skolmiljö är ett kärnuppdrag för skolan.

Trots detta är det i dag ofta oklart för både skolpersonal, elever och vårdnadshavare vad tillsynsansvaret konkret innebär i olika situationer – särskilt under övergångar mellan lektioner, raster och andra informella sammanhang. Föräldraalliansen Sverige anser att skolans tillsynsansvar bör förtydligas i skollagstiftningen och genom vägledande föreskrifter från Skolverket. Tydliga ramar

och riktlinjer behövs för att skapa likvärdighet, förebygga missförstånd och säkerställa att varje elev erbjuds en trygg skolmiljö varje dag. Ett förtydligt tillsynsansvar stärker både skolpersonalens handlingsberedskap och vårdnadshavares förtroende för skolan.

I detta sammanhang är det också viktigt att understryka att vårdnadshavare, som inte har tillträde till skolans inre verksamhet under skoldagen, inte kan bära ett direkt ansvar för sitt barns uppförande i skolan. Skolan är en miljö där skolledningen och personalen har det faktiska ansvaret för att vägleda, övervaka och vid behov ingripa i elevernas beteenden. Att lägga ett ensidigt ansvar på vårdnadshavare för händelser som inträffar under skoltid riskerar därför att bli både orimligt och rättosäkert. Istället måste skolans eget ansvar tydliggöras och förstärkas, samtidigt som hem och skola fortsätter att samarbeta i frågor om värdegrund och fostran.

Yttrande

Trygghet och studiero

Trygghet och studiero är utan tvivel grundläggande förutsättningar för lärande och personlig utveckling. Men trygghet uppstår inte endast genom tydlighet i regler och befogenheter – den växer ur relationer, tillit och förståelse. En skola där elever och vårdnadshavare upplever att deras röster inte räknas, där beslut tas ovanför deras huvuden utan möjlighet till dialog eller påverkan, riskerar att skapa motsatt effekt: distans, misstro och i värsta fall konflikter som underminerar skolans uppdrag.

I denna kontext är det av yttersta vikt att utredningens välmenande förslag kompletteras med garantier för inflytande, transparens och dialog. Barnkonventionen (artikel 12) är tydlig: barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, och deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad. Det gäller i högsta grad beslut som påverkar deras skolmiljö, undervisning och möjligheter till delaktighet. På motsvarande sätt framhåller läroplanen att hem och skola har ett gemensamt ansvar för elevernas utveckling och lärande, och att vårdnadshavares förtroende och medverkan är en förutsättning för en positiv skolgång.

Mot denna bakgrund redogörs nedan för förbundets synpunkter på utredningens förslag, med särskild vikt lagd på elevers och vårdnadshavares samverkan och inflytande, samt konkreta förslag på hur dessa aspekter kan stärkas.

3.1 Säkerställa att rektorn arbetar aktivt och systematiskt med att upprätthålla trygghet och studiero

Utredningens förslag: Skollagen ska ange att rektorn har ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Förslaget är i sig inte kontroversiellt – rektorns ansvar för trygghet och studiero är redan etablerat i praxis och bör synliggöras i skollagen. Problemet ligger i hur ansvaret definieras och operationaliseras. Trygghet och studiero är inte statiska tillstånd, utan relationella och kontextuellt betingade processer som kräver kontinuerlig dialog mellan skolledning, personal, elever och vårdnadshavare.

Utredningen fokuserar på rektors ansvar som ledare men berör i otillräcklig grad vikten av att detta ansvar utövas genom inkluderande och tillitsfull samverkan. Det finns risk att ett ensidigt fokus på ansvar leder till en teknokratisk förståelse där trygghet hanteras som ett resultat av åtgärder snarare än relationer. Detta riskerar att urholka de demokratiska principer som skolan enligt skollag och läroplan ska vila på.

Forskning inom skolledarskap och skolutveckling visar att skolor där rektorer arbetar aktivt med att bygga tillitsfulla relationer med föräldrar och elever också tenderar att uppnå bättre skolklimat, högre måluppfyllelse och större elevnöjdhet (t.ex. Skolverkets rapport "Rektor – en viktig ledare för skolutveckling", 2022).

Särskilt viktig är denna aspekt i skolor med socioekonomiska utmaningar, där samspelet mellan skola och hem är avgörande för att bygga broar av förståelse och ömsesidigt ansvar. Ett ledarskap som fokuserar på auktoritet utan dialog riskerar att alienera de elever och vårdnadshavare som skolan allra mest behöver nå.

Om rektors ansvar inte kompletteras med krav på förankring, elevdelaktighet och samverkan med hemmet, riskerar arbetet med trygghet att bli toppstyrt, reaktivt och i värsta fall kontraproduktivt. Trygghetsarbetet måste förankras i en kultur där elevperspektiv och föräldraperspektiv ses som tillgångar, inte hinder.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Utvidga skrivningen i skollagen så att det uttryckligen framgår att rektorn ska arbeta aktivt och systematiskt *i samverkan med elever och vårdnadshavare* för att främja trygghet och studiero.
2. Inför en skyldighet för rektor att varje läsår planera och följa upp trygghetsarbetet i samråd med skolans elevråd och vårdnadshavarerepresentanter, samt dokumentera hur detta inflytande beaktats.
3. Komplettera Skolverkets stödmaterial med exempel på hur dialogdrivna trygghetsarbeten kan genomföras, inklusive modeller för samråd, elevworkshops och föräldrdialoger.
4. Ge huvudmän i uppdrag att erbjuda rektorer kompetensutveckling i inkluderande ledarskap och medborgardialog, med särskild betoning på skolor i utsatta områden. Samt att tillse att skolorna har resurser och förutsättningar i övrigt att fullfölja detta uppdrag.

Att tydliggöra rektorns ansvar är i grunden positivt. Men detta ansvar måste bygga på ett relationellt och demokratiskt förhållningssätt. Trygghet skapas inte genom kontroll utan genom samförstånd, och detta kräver strukturer för inflytande som ger reell möjlighet till påverkan för både elever och vårdnadshavare.

3.2 Säkerställa att läraren kan fokusera på att undervisa utan onödiga hinder

Utredningens förslag:

- Skollagen ska ange att undervisning både bestäms och leds av läraren.
- Skollagen ska ange att vårdnadshavare i begränsad omfattning ska erbjudas möjlighet till inflytande över sitt barns utbildning.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

Det är rimligt och önskvärt att läraren ska ha en tydlig och trygg roll i undervisningssituationen, och att den pedagogiska ledningen för undervisningen måste tillhöra den som har ämneskunskap och metodiskt ansvar. Samtidigt väcker förslaget stark oro då det kombineras med ett uttalat syfte att begränsa elevers och vårdnadshavares inflytande. Detta innebär ett tydligt avsteg från nuvarande skrivning i skollagen som slår fast att vårdnadshavare ska ges möjlighet till inflytande över utbildningen.

Ett sådant skifte riskerar att signalera att vårdnadshavares röster inte är önskvärda i skolan, vilket kan försvaga det partnerskap som många skolor under lång tid byggt upp. I förlängningen riskerar det att öka avståndet mellan skolan och hemmet, vilket strider mot såväl läroplanens anda som beprövad erfarenhet.

Det är också oklart vad "begränsad omfattning" innebär i praktiken. Kommer det påverka utvecklingssamtal, möjligheten att delta i arbetsplaner, eller tillgången till dialog vid särskilda stödbehov? Förslaget saknar tydlighet och riskerar att skapa rättsosäkerhet.

Evidensbaserade metaanalyser (t.ex. Hattie, 2009) visar att föräldrainflytande och hemmets engagemang är en av de faktorer som har starkast positiv påverkan på elevers skolprestationer. OECD:s rapport "Schooling for Tomorrow" understryker att partnerskap mellan hem och skola är en kritisk framgångsfaktor för skolors utveckling. Att medvetet minska detta inflytande utan tydlig problemformulering är därför pedagogiskt riskabelt.

Om vårdnadshavares inflytande inskränks utan att alternativa samverkansvägar tydliggörs, ökar risken för missförstånd, konflikter och bristande förtroende. Detta kan särskilt drabba barn med särskilda behov, nyanlända elever och elever i socioekonomiskt utsatta områden, där hem-skola-dialogen är särskilt viktig.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Behåll nuvarande formulering i skollagen: "Vårdnadshavare ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen."
2. Utveckla vägledningar för hur detta inflytande kan hanteras professionellt och effektivt, exempelvis genom tydlig kommunikation, strukturerade föräldrasamtal och distinkt rollfördelning.
3. Stärk lärarens mandat i undervisningssituationen, men inte genom att reducera andra aktörers inflytande, utan genom tydliga kompetensbeskrivningar och rektorsstöd.
4. Ge lärosäten i uppdrag att i lärarutbildningen inkludera moment om samverkan med hemmet, konflikthantering och interprofessionell kommunikation.

5. Huvudmännen måste säkra att rektorn ges de resurser och förutsättningar i övrigt som krävs för detta arbete.

En stark lärarroll är viktig – men en stark lärarroll kräver också ett stödjande ekosystem där lärare inte lämnas ensamma i sin yrkesutövning. Vårdnadshavares engagemang ska ses som en tillgång, inte ett hinder. Förslaget riskerar att försvaga det ömsesidiga förtroende som är avgörande för elevers skolgång och välmående.

3.3 Möjliggöra för lärare att hantera mindre men frekventa ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt

Utredningens förslag:

- Lärare ska få visa ut elever ur klassrummet utan att först ha uppmanat eleven att ändra sitt uppförande, vid allvarliga händelser som hot, våld eller kränkningar.
- Dokumentationskrav vid kvarsittning och utvisning ska tas bort.
- Rektor ska säkerställa att personal har förutsättningar att agera vid behov.
- Skolverket ska ta fram praxisstöd i samarbete med Skolinspektionen och SPSM.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

Lärares behov av tydliga verktyg för att hantera ordningsstörningar är viktigt. En trygg lärmiljö är en förutsättning för både lärande och arbetsro. Samtidigt innebär flera av dessa förslag en försvagning av elevens rätt att förstå, ifrågasätta och bli hörd i samband med disciplinära åtgärder.

Att ta bort dokumentationskravet innebär att händelser som kan uppfattas som mycket ingripande ur elevens perspektiv inte längre behöver följas upp eller lämna spår i skolans interna hantering. Det är ett steg bort från transparens och ansvarsskyldighet.

I ett skolklimat präglad av tillit och respekt bör varje åtgärd mot en elev också vara en möjlighet till dialog och lärande. Det är genom samtal, reflektion och återkoppling som eleven kan förstå konsekvenserna av sitt handlande, få stöd att utvecklas, och i bästa fall förändra sitt beteende.

Förslaget riskerar att undergräva elevers upplevelse av rättvisa och medinflytande. När vuxenvärlden tar till maktmedel utan att erbjuda förståelse eller förklaring, ökar risken för motstånd och utanförskap. Det är särskilt problematiskt för elever med neuropsykiatriska svårigheter, språkliga barriärer eller tidigare negativa erfarenheter av vuxenvärlden.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Behåll dokumentationsplikten vid kvarsittning och utvisning, men förenkla rutinerna. Dokumentationen ska kunna användas som underlag för reflektion och uppföljning.
2. Inför krav på att varje disciplinär åtgärd som innebär avlägsnande ur klassrummet ska följas upp med:
  - Ett samtal med eleven
  - Kontakt med vårdnadshavare
  - Gemensam planering av hur eleven kan återintegreras i undervisningen

3. Låt Skolverkets kommande stödmaterial även innehålla exempel på hur skolan kan arbeta relationellt och reparativt vid konflikter, inte bara disciplinärt.
4. Skapa regionala fortbildningsinsatser där lärare får möjlighet att träna konflikthantering, samtalsmetodik och kommunikation med vårdnadshavare.

Trygghet kräver tydliga gränser – men också tydliga vägar tillbaka. Disciplinära åtgärder får aldrig bli slutpunkter utan måste alltid följas av pedagogiska insatser. Utan krav på dialog och dokumentation försvagas skolans demokratiska karaktär. Elever har rätt till en skolmiljö där de inte bara kontrolleras, utan också förstås.

3.4 Åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero med hjälp av skolregler

Utredningens förslag:

- Skollagen ska ange att det ska finnas skolregler för varje skolenhet.
- Skolreglerna ska beslutas av rektorn och förankras hos eleverna.
- De ska innehålla en plan för konsekvenser vid överträdelser.
- Rektorn ska säkerställa gemensamma rutiner och förhållningssätt i arbetet med skolreglerna.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

Skolregler spelar en viktig roll i skapandet av en förutsägbar och trygg skolmiljö. Men reglernas legitimitet och effekt beror i hög grad på hur de tas fram och kommuniceras. När regler beslutas ensidigt av skolledningen, även om de "förankras" hos eleverna, skapas en top-down-struktur som riskerar att underminera känslan av ägarskap och tillhörighet.

Enligt nuvarande skollag (5 kap. 5 §) ska ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna. Denna formulering signalerar ett aktivt och reellt inflytande, i linje med demokratiuppdraget och barnkonventionens artikel 12. Att ersätta "medverkan" med "förankring" är inte en semantisk detalj utan en principiell förändring som innebär ett försvagat elevinflytande.

För yngre elever är det särskilt viktigt att deras röst tolkas och kanaliseras via vuxna företrädare, elevens vårdnadshavare. Ett inkluderande regelarbete bör vara ett gemensamt projekt där elever, personal och föräldrar samtalar om vilka normer som ska gälla och varför.

Om skolreglerna upplevs som beslutade ovanifrån och inte speglar elevernas och föräldrarnas värderingar eller behov, finns risk att reglerna blir mindre efterlevda, mindre pedagogiskt förankrade och i värsta fall motverkar sitt syfte. Det kan dessutom leda till ökad irritation och misstro gentemot skolledningen.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Behåll dagens lagtext om att ordningsregler ska utarbetas med elevmedverkan. Utveckla detta i föreskrifter eller vägledning till att inkludera former för elevrådssamverkan, klassråd och elevdialoger.
2. Inför krav på att skolor dokumenterar processen för framtagandet av skolregler, inklusive hur elev- och vårdnadshavarperspektiv integrerats.

3. Säkerställ att planen för konsekvenser bygger på principer om rättvisa, proportionalitet och återkoppling. Låt eleverna bidra till att formulera hur ansvar kan utkrävas på ett konstruktivt sätt.
4. Skapa stödmaterial med modeller för hur skolor kan arbeta med normskapande i inkluderande processer där även vårdnadshavare bjuds in.

Regler får legitimitet genom delaktighet. Om elever och föräldrar inkluderas i reglernas utformning ökar chansen att reglerna efterlevs, förstås och används som pedagogiska verktyg. En skola som vill fostra demokratiska medborgare måste själv vara ett exempel på demokratiskt arbete i praktiken.

3.5 Använda förväntansdokument som ett verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Utredningens förslag:

- *Det ska finnas ett förväntansdokument på varje skolenhet som innehåller en påminnelse om vårdnadshavares ansvar för god fostran enligt föräldrabalken.*
- *Dokumentet ska innehålla information om konsekvenser vid regelbrott samt skolans arbete med regler och konsekvenser.*
- *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att se över mallar för förväntansdokument.*

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

Att tydliggöra förväntningar är en viktig del i det förebyggande trygghetsarbetet. Men om förväntansdokumentet utformas som ett ensidigt verktyg för att informera vårdnadshavare om deras ansvar och skyldigheter, snarare än ett gemensamt dokument som bygger på dialog, finns en risk att det upplevs som ett moraliserande eller tillrättavisande dokument.

För att fungera som ett effektivt verktyg bör dokumentet bygga på ömsesidighet och tar fram i samverkan: Vad skolan kan förvänta sig av vårdnadshavare och elever – och vad kan vårdnadshavare och elever förvänta sig av skolan? En sådan balans skapar förtroende, engagemang och ansvarstagande på båda sidor.

I skolor där vårdnadshavare redan känner distans till skolan – exempelvis på grund av språkliga eller kulturella barriärer – kan ett ensidigt förväntansdokument ytterligare fördjupa klyftan om det inte används med varsamhet och förankras i goda relationer.

Förväntansdokumentet bör inte enbart tydliggöra vårdnadshavares ansvar gentemot skolan, utan även vad elever och vårdnadshavare har rätt att förvänta sig av skolan, och av skolans huvudmän och staten. Detta inkluderar att skolhuvudmännen är skyldiga att tillhandahålla de resurser, den kompetens och de organisatoriska förutsättningar som krävs för att skolan ska kunna uppfylla sitt uppdrag enligt skollag, läroplan och FN:s konvention om barnets rättigheter. Ett sådant balanserat dokument, där ömsesidiga förväntningar uttrycks, kan fungera som ett viktigt verktyg för att stärka dialogen, skapa förtroende och förtydliga ansvarsfördelningen mellan hem, skola och samhälle.

Om dokumentet används som ett ensidigt styrverktyg snarare än en plattform för dialog, riskerar det att försämra samverkan mellan hem och skola. Det kan leda till att föräldrar upplever sig kontrollerade snarare än inbjudna till samarbete, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Förväntansdokumentet bör utvecklas i nära samverkan med vårdnadshavare och elever, exempelvis via föräldramöten eller representativa grupper.
2. Det ska innehålla både skolans förväntningar på hemmet och hemmet/elevernas förväntningar på skolan – som tillgänglighet, respekt, tydlig kommunikation och stöd vid behov.
3. Dokumentet bör anpassas efter elevgruppernas ålder och skolform. För yngre elever kan föräldraperspektivet väga tyngre, medan äldre elever bör ha eget inflytande över formuleringar.
4. Skolverkets mallar bör kompletteras med vägledningar och exempel på dialogbaserade arbetsätt – inte endast standardformulär.
5. Skolan bör ges i uppdrag att årligen utvärdera dokumentets användning och effekt i samverkan med vårdnadshavare och elever.
6. Förväntansdokumentet bör även tydliggöra vad elever och vårdnadshavare har rätt att förvänta sig av skolans huvudmän och staten.

Ett förväntansdokument kan bli ett kraftfullt verktyg för samarbete – men bara om det utformas i en anda av ömsesidig respekt och delaktighet. Genom att formulera förväntningar tillsammans skapas inte bara förutsättningar för trygghet och studiero, utan också för tillit och gemensamt ansvar.

3.6 Att införa ordningsomdömen skulle inte bli ett effektivt verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Utredningens bedömning:

Utredningen föreslår att ordningsomdömen inte ska införas, men att vårdnadshavares ansvar i trygghetsfrågor ska betonas.

Föräldraalliansen Sverige delar delvis utredningens bedömning.

Det är positivt att utredningen avstår från att införa ordningsomdömen, då dessa i tidigare diskussioner väckt oro för att leda till förenklade bedömningar av komplexa beteenden, särskilt bland elever med svårare förutsättningar. En sådan åtgärd hade riskerat att skapa stigmatisering och i förlängningen försvaga relationerna mellan elever, skolan och vårdnadshavare.

Däremot är det viktigt att noggrant definiera vad som avses med att betona vårdnadshavares ansvar. Om detta endast sker genom hänvisningar till föräldrabalken eller normativa formuleringar i exempelvis förväntansdokument, riskerar det att skapa en ensidig ansvarsförskjutning från skolan till hemmet. För att trygghetsarbetet ska fungera krävs istället en samarbetsmodell där både skolans och hemmets roller tydliggörs och respekteras.

Flera studier (t.ex. Broström & Emilson, 2018) visar att insatser som bygger på partnerskap mellan hem och skola är betydligt mer verksamma för att förbättra skolklimat än åtgärder som syftar till att

"korrigera" hemmet. Ett ensidigt fokus på ansvar utan motsvarande möjligheter till påverkan för vårdnadshavare motverkar engagemang och riskerar att leda till en ökad känsla av maktlöshet.

Det finns en risk att skolor tolkar budskapet om att betona vårdnadshavares ansvar som en uppmaning att instruera snarare än att samarbeta. Detta kan leda till en försämrad dialog och ett ökat avstånd mellan hem och skola – särskilt i de fall där det redan finns förtroendebrist eller kulturella barriärer.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Stärk skolans uppdrag att arbeta proaktivt med föräldrastöd och relationsbyggande – inte bara att "påminna om ansvar och regler".
2. Utveckla modeller för trepartssamtal mellan elev, vårdnadshavare och skola vid oro kring ordning och trygghet – där alla parter är aktiva aktörer, inte mottagare av information.
3. Låt betoningen på ansvar åtföljas av strukturer för inflytande, till exempel att vårdnadshavare erbjuds delta i trygghetsteam, forum för samverkan eller workshops kring skolmiljö.
4. Kommunicera tydligt i styrdokument att delaktighet och inflytande är nödvändiga komponenter för att ansvarstagande ska bli meningsfullt och långsiktigt verkningsfullt.

Förbundet välkomnar beslutet att inte införa ordningsomdömen. Men det är avgörande att varje betoning av ansvar åtföljs av motsvarande möjligheter till dialog, samverkan och påverkan. En skola som uppmuntrar delaktighet i trygghetsarbetet skapar starkare band till hemmet – och därmed bättre förutsättningar för att ansvar också faktiskt tas.

4.1 Skapa bättre förutsättningar att vidta åtgärder när en elev allvarligt stör andra elevers trygghet och studiero

Utredningens förslag:

- *Möjlighet till längre tillfällig placering av elever inom eller utanför den egna skolenheten.*
- *Införande av begreppet "akutskola" i skollagen.*
- *Möjlighet att lägga ut undervisning på akutskola på entreprenad.*
- *Utökad möjlighet till avstängning i grundskolan.*
- *Rätt för rektor att neka en elev tillträde till skolan under vissa omständigheter.*
- *Eleven ska i möjligaste mån erbjudas kompensation för förlorad undervisning.*

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget.

Förslagen syftar till att ge skolor bättre möjligheter att hantera elever som allvarligt stör undervisningen eller skadar andra elevers trygghet. Behovet av verktyg för att snabbt kunna skapa lugn och säkerhet är berättigat. Samtidigt innebär dessa åtgärder mycket ingripande inskränkningar i en elevs rätt till utbildning, fysiskt deltagande och social tillhörighet i skolan.

Det är anmärkningsvärt att förslagen i flera fall inte föregås av krav på samråd med vårdnadshavare och elev. Enligt barnkonventionen har barn rätt till inflytande i beslut som rör dem – särskilt när det gäller så omfattande åtgärder som avstängning, flytt till akutskola eller tillträdesförbud.

Rättssäkerheten för elever riskerar att försvagas om dessa processer inte omgärdas av tydliga garantier för dialog och möjlighet till överklagan.

Även begreppet "kompensationsundervisning" är vagt formulerat. Det anges att undervisningen ska erbjudas "så långt det är möjligt", vilket riskerar att leda till ojämlig tillgång beroende på skolans resurser och prioriteringar. Utbildning är en rättighet – inte en möjlighet.

Elever i behov av särskilt stöd, med psykosocial problematik eller som befinner sig i konflikt med skolan riskerar att snabbt hamna utanför den ordinarie undervisningen utan att erbjudas reell återvändo. Risken för långvarig marginalisering ökar, särskilt för elever som saknar stöd hemifrån eller som inte har föräldrar som kan föra deras talan.

Samtidigt riskerar en tystnads- eller envägskommunikation med vårdnadshavare att underminera möjligheten till gemensamt ansvarstagande och lösningsfokuserat arbete. Detta strider mot principerna för inkluderande utbildning.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Inför krav på samråd med både elev och vårdnadshavare före beslut om tillfällig placering, avstängning eller tillträdesförbud.
2. Komplettera beslutsrätten med en rätt till överklagan och en skyldighet att upprätta en plan för återgång i samverkan med hemmet.
3. Definiera "kompensationsundervisning" som en skyldighet, och förtydliga vilka krav som gäller för att undervisningen ska vara likvärdig och anpassad efter elevens behov.
4. Begränsa möjligheten till entreprenadlösning vid akutskola till aktörer med dokumenterat pedagogiskt kunnande och erfarenhet av inkluderande undervisning.
5. Utveckla nationella riktlinjer för hur skolor ska arbeta med förebyggande åtgärder innan så ingripande beslut får fattas. Dokumentation och samtal med elev och vårdnadshavare ska vara en förutsättning.

Skolan måste ha verktyg att agera när trygghet hotas. Men de mest kraftfulla verktygen kräver också de starkaste skydden för elevens rättigheter. Inflytande, samråd och återkoppling måste vara integrerade delar av beslutsprocesserna. Annars riskerar vi att skapa parallella skolsystem – ett för "ordningsamma" elever och ett för de elever som istället behöver mest stöd.

4.3 Säkerställa nolltolerans mot trakasserier, kränkande behandling och mobbning i skolan

Utredningens bedömningar:

- Begreppet mobbning bör definieras i skollagstiftningen.
- Ett nationellt centrum för skoltrygghet och mot mobbning bör inrättas.

Föräldraalliansen Sverige delar utredningens bedömning.

Förslaget att tydliggöra och förstärka det förebyggande arbetet mot mobbning är mycket välkommet. Att definiera mobbning i skollagen kan bidra till en mer enhetlig och rättssäker tillämpning av

åtgärder, och det nationella centrumet har potential att fungera som en viktig kunskapsresurs. Dock saknas i förslaget en tydlig strategi för hur elever och vårdnadshavare ska involveras i detta arbete.

Arbete mot mobbning är beroende av förtroende, relationer och gemensamt ansvar. Forskning visar att skolor som framgångsrikt minskat mobbning ofta har strukturer för elevmedverkan i trygghetsarbetet, såsom trygghetsråd, elevambassadörer och elevledda initiativ.

Vårdnadshavare utgör en viktig resurs i att upptäcka och förstå mönster av utsatthet, särskilt utanför skoltid. Att exkludera dessa grupper ur trygghetsarbetets organisering innebär att skolan går miste om centrala perspektiv och lösningar.

Om det nationella centrumet för skoltrygghet etableras utan att ett deltagarperspektiv inkluderas, finns en risk att dess arbete fokuserar på expertstyrda insatser snarare än förankrade, lokalt ägda processer. Det kan i sin tur leda till bristande implementering eller motstånd från elever och föräldrar.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Låt det nationella centrumet få ett uttalat uppdrag att utveckla modeller för elev- och föräldrainflytande i skolans trygghetsarbete.
2. Kräv att varje skola har en plan mot trakasserier och kränkande behandling som tagits fram i samverkan med elever och vårdnadshavare.
3. Utveckla utbildningsmaterial och stödverktyg som riktar sig till både skolpersonal, elever och föräldrar – gärna i samproduktion med dessa målgrupper.
4. Inrätta ett elevrådgivande organ kopplat till det nationella centrumet, som ska följa och yttra sig om dess verksamhet ur ett elevperspektiv.
5. Stärk elevhälsans roll i det systematiska trygghetsarbetet och säkerställ att den får resurser att samverka med vårdnadshavare i konkreta ärenden.

Ett stärkt arbete mot mobbning är nödvändigt – men det får inte ske på bekostnad av delaktighet. Rätten till trygghet är nära sammanbunden med rätten till inflytande. Endast genom att inkludera elevernas och vårdnadshavarnas röster kan trygghetsskapande insatser bli långsiktigt hållbara och meningsfulla.

5.1 Definiera giltig och ogiltig frånvaro

Utredningens förslag:

- *Giltig frånvaro definieras som frånvaro på grund av sjukdom eller beviljad ledighet.*
- *Ogiltig frånvaro definieras som frånvaro av annat skäl, även om den är anmäld.*
- *Skolan ska kunna ompröva frånvaro i samband med utredning.*

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Att tydliggöra definitionen av frånvaro kan bidra till mer enhetlig bedömning och uppföljning. Samtidigt väcker förslaget frågor om elevens och vårdnadshavarens rätt till information, inflytande

och rättssäkerhet i samband med omprövning. Om skolan själv avgör om en frånvaro är giltig, trots att den är anmäld, krävs tydliga rutiner och strukturer för dialog med hemmet.

Frånvaromönster kan vara ett tidigt tecken på psykisk ohälsa, skolmiljöproblem, mobbning eller andra faktorer som inte alltid är synliga för skolan. Därför är det avgörande att elevens och vårdnadshavarens röst ges utrymme innan en bedömning görs.

Om skolan ensidigt omprövar frånvaro utan att involvera hemmet, riskerar man att missa viktig information om bakomliggande orsaker. Det kan även skapa en upplevelse av misstro och kontroll snarare än stöd. Detta är särskilt känsligt för elever med särskilda behov, eller för familjer där språkbarriärer eller tidigare erfarenheter påverkar förtroendet för skolan.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Inför krav på samtal med elev och vårdnadshavare innan frånvaro omklassificeras som ogiltig, särskilt om det kan leda till åtgärder som påverkar betyg eller stödinsatser.
2. Ta fram vägledning för skolor om hur de kan utreda orsaker till frånvaro på ett relationellt och inkluderande sätt – t.ex. genom samtal, observationer och elevhälsosamverkan.
3. Förtydliga i skolförordningen att elevens upplevelse av skolsituationen ska vägas in i frånvarobedömningar.
4. Erbjud stöd till skolor i form av fortbildning i samtalsmetodik, kulturkompetens och hur man hanterar känsliga frånvarosituationer.

En tydlig definition av frånvaro får inte bli ett instrument för ensidig kontroll. För att fungera rättvist och pedagogiskt måste skolans frånvarobedömning bygga på tillit, samarbete och lyhördhet. Vårdnadshavare och elever måste ses som nyckelaktörer – inte som objekt för skolans bedömning.

5.2 Möjliggöra ett mer systematiskt arbete med att förebygga och åtgärda frånvaro

Utredningens förslag:

- Skolan ska ha en plan för att förebygga, upptäcka och åtgärda frånvaro.
- Skolan ska dokumentera frånvaron och de åtgärder som vidtas.
- En analys av frånvaron ska genomföras inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Förbundet tillstyrker utredningens förslag att skolor ska arbeta systematiskt med frånvaro. Det är väl etablerat att tidig och målmedveten hantering av frånvaro är avgörande för att motverka skolmisslyckande och utanförskap. Samtidigt är det avgörande att skolans analys och åtgärder utformas tillsammans med elever och vårdnadshavare. Frånvaro är i regel ett symptom – inte problemet i sig – och kan ofta kopplas till relationella, sociala eller organisatoriska faktorer.

Skolor som lyckas minska frånvaron har ofta etablerat ett nära samarbete med föräldrar, elevhälsa och ibland externa aktörer som BUP eller socialtjänst. Det kräver tillit, kontinuitet och öppenhet. En plan som inte är förankrad i dessa relationer riskerar att bli en hyllprodukt.

Om arbetet med frånvaro blir en intern administrativ process utan systematisk dialog med berörda elever och vårdnadshavare, riskerar det att misslyckas i både förståelse och genomslag. Risken är särskilt stor i skolor med hög personalomsättning eller begränsad tillgång till elevhälsokompetens.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Reglera att planen för frånvaroarbeta ska tas fram och följas upp i samverkan med elevrepresentanter, vårdnadshavare och elevhälsoteam.
2. Ange i skolförordningen att skolor ska erbjuda särskilda former för dialog vid lång- eller upprepad frånvaro, såsom hemteam, skolmöten eller elev-familjesamtal.
3. Ta fram ett nationellt stödmaterial för hur skolor kan arbeta relationellt och tvärprofessionellt med frånvaro, särskilt vid problematisk frånvaro.
4. Säkra att skolors dokumentation av frånvaro och åtgärder också används för lärande syften: att förstå mönster, förbättra bemötande och justera undervisningsmiljön.
5. Frånvaroarbetet bör kopplas till skolans trygghetsarbete och elevhälsoarbete – inte hanteras isolerat som en separat logik.

Frånvaroarbeta som är effektivt bygger på relationer. När skolan arbetar tillsammans med hemmet och eleven – snarare än om dem – ökar chansen att hitta rätt orsaker och lösningar. En plan mot frånvaro måste vara mer än ett styrdokument – den måste vara ett levande samarbete som genomsyrar hela skolmiljön.

5.3 Förbättra skolornas möjligheter att få en samlad bild av elevers frånvaro

Utredningens förslag:

- *Ett nationellt frånvaroregister ska inrättas där huvudmän rapporterar in uppgifter om elevers frånvaro.*
- *Syftet är att ge Skolverket bättre underlag för analys och stödinsatser.*
- *Vårdnadshavare och elever ska ha tillgång till information om hur uppgifterna används.*

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Ett nationellt frånvaroregister kan vara ett värdefullt verktyg för att upptäcka strukturella problem, följa utveckling över tid och rikta stödinsatser till huvudmän som har särskilda utmaningar. Men det finns samtidigt betydande risker kopplade till integritet, förtroende och relationellt bemötande – särskilt om registreringen uppfattas som ett kontrollverktyg snarare än som ett stöd för pedagogisk utveckling.

För att ett frånvaroregister ska bidra till förbättringar måste dess syfte, hantering och tillämpning kommuniceras tydligt. Dessutom krävs att insamlade data används i dialog med skolor, elever och vårdnadshavare, inte bara som ett styrinstrument från central nivå. Information om varför elever är frånvarande är ofta komplex och måste förstås i sitt sammanhang – något som inte alltid syns i kvantitativ statistik.

Om registret används utan att skolor har rutiner för att diskutera data med berörda elever och föräldrar riskerar det att förstärka upplevelsen av övervakning snarare än samarbete. Det kan försvaga tilliten mellan hem och skola, och leda till att föräldrar drar sig för att rapportera känslig frånvaro.

Föräldraalliansen Sverige föreslår därför:

1. Inför tydliga krav på att skolor och huvudmän använder frånvarostatistik som underlag för samtal med elever och vårdnadshavare – inte bara som kontroll- eller rapporteringsverktyg.
2. Säkerställ att elevhälsoteam involveras i tolkning och åtgärdsdiskussioner som rör frånvarodata.
3. Förtydliga i lagtexten att frånvarouppgifter får användas endast i syfte att stödja elevens skolgång – inte som grund för repressiva åtgärder.
4. Utveckla riktlinjer för hur skolor ska kommunicera med hemmen kring frånvaroregistret: vad det är, varför det finns, hur det skyddas och hur informationen används.
5. Ge Skolverket i uppdrag att tillsammans med elev- och föräldraorganisationer ta fram vägledning om hur nationella data kan användas lokalt på ett etiskt och pedagogiskt hållbart sätt.

Ett nationellt frånvaroregister kan bli ett viktigt verktyg för förbättring – men bara om det används med lyhördhet och respekt för elevers och familjers integritet. Registerdata får inte ersätta samtal, förståelse och tillit. Tvärtom: data bör vara början på en dialog, inte slutet på ett samspel.

Sammanfattning och avslutning

Utredningen "Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan" (SOU 2025:8) innehåller en rad förslag som syftar till att stärka skolans möjligheter att skapa ordning och trygghet. Samtidigt innebär flera av förslagen en maktförskjutning från elever och vårdnadshavare till skollledning och personal. Föräldraalliansen Sverige menar att en trygg och studiefokuserad skolmiljö inte skapas genom ökad kontroll och utökade befogenheter, utan genom relationellt arbete, delaktighet och samverkan.

Elevernas och vårdnadshavarnas rätt till inflytande måste vara en bärande princip i varje reform. Rättssäkerhet, insyn och möjligheter till påverkan är inte bara formalia – de är förutsättningar för tillit, ansvarstagande och långsiktig hållbarhet i skolans uppdrag. Skolans demokratiska uppdrag kräver att dess struktur och beslutsprocesser speglar de värden som undervisningen ska förmedla.

Utredningens ambition att förtydliga ansvar och skapa bättre förutsättningar för trygghet bör därför kompletteras med:

- Tydliga krav på samverkan med elever och vårdnadshavare i framtagandet av skolregler, trygghetsplaner och frånvarostrategier.
- Bevarad och utvecklad rätt till inflytande enligt skollagen för vårdnadshavare.
- Stärkta garantier för barns rätt till delaktighet och skydd enligt barnkonventionen.

- Tydliga uppföljnings- och dokumentationskrav vid ingripande åtgärder mot elever.
- Nationella stödinsatser för att utbilda skolpersonal i inkluderande ledarskap och samverkanskompetens.
- Att förväntansdokument också ska omfatta skolans huvudmän och staten.

Vi efterlyser ett helhetsperspektiv där trygghet och studiero inte ses som mål som uppnås genom disciplin, utan som resultat av meningsfull undervisning, goda relationer, och en skolmiljö där alla känner sig delaktiga. När elever och vårdnadshavare får vara med och utforma skolan – inte bara informeras om den – växer också förmågan att ta ansvar för sig själva och varandra.

Vi rekommenderar att utredningens förslag omarbetas för att bättre tillgodose elevers och vårdnadshavares inflytande och rättigheter i svensk skola.

Utöver att tydliggöra skolpersonalens och vårdnadshavares roller och ansvar måste utredningens förslag kompletteras med en tydlig betoning av skolhuvudmännens och statens ansvar. Staten och huvudmännen bär ett avgörande ansvar för att tillhandahålla de resurser, den utbildning och de strukturella förutsättningar som krävs för att skolan ska kunna uppfylla sitt uppdrag enligt gällande lagstiftning och barnkonventionen. Elever och vårdnadshavare måste kunna känna förtroende för att skolan ges rätt stöd och verktyg för att säkerställa trygghet, studiero och hög kvalitet i undervisningen.

Stockholm 2025-05-14

Gabriella Mattsson
Ordförande

Svaret har beretts av Peter Hallin.

Föräldraalliansen Sverige är en nationell intresseorganisation för föräldrar och föräldrasammanslutningar och utgör ett samarbetsorgan för dessa.

Förbundets övergripande ändamål är att ur ett föräldraperspektiv verka för en utveckling av samhället som främjar varje barns allsidiga utveckling, lärande och hälsa.

Förbundet är partipolitiskt, fackligt och religiöst obundet.